Temă specială:
Relansarea dinamismului economic[1]

13 mai 2019

- ***Creșterea economică a fost solidă**, dar ea pierde din elan întrucât productivitatea[2] **a început să încetinească**.*
- *Migrarea **lucrătorilor în sectoare cu o productivitate mai înaltă a contribuit la creșterea productivității,** dar productivitatea în cadrul companiilor a stagnat. Unul din motive, **număr**ul mare de întreprinderi în proprietatea statului cu **o productivitate mai joasă**, comparativ cu companiile cu capital **străin.***
- *Mediul **concurențial nu a reușit să impulsioneze creșterea productivității întreprinderilor, întrucât mai mult de jumătate din pieţele de producție sunt monopoluri, duopoluri sau oligopoluri**.*
- ***Distorsiunile din cadrul sistemului fiscal și deficiențele** din sectorul **educațional au afectat și ele productivitatea.***
- *Atingerea unor rate sporite de **creștere** ca în perioada **după anii 2000 necesită** (i) **politici care să declanșeze** dezvoltarea întreprinderilor private **și** (ii) **modificarea stimulentelor pentru încurajarea productivității** în întreprinderi.*

Reanimarea creșterii economice

Moldova, **una din cele mai sărace țări din Europa, a avut o performanță economică solidă în ultimele trei decenii, însă creșter**ea economică a încetinit semnificativ **după criza financiară globală.** Începând cu 2010, în medie creșterea a atins un nivel respectabil de 4,5%, deși de la o bază relativ redusă. Totuși, aceste rezultate au fost substanțial inferioare aspirațiilor de creștere de 6% stabilite în Strategia Moldova 2020 cu scopul de a permite convergența cu standardele europene. Este și mai îngrijorător că dinamismul economic evident la începutul anilor 2000 pare să fie în declin.

Autoritățile se confruntă cu provocarea d**e a relansa creșterea economică și de a accelera p**rocesul de creare a locurilor noi **de muncă.** Locurile de muncă prezintă o provocare pentru că lucrătorii tineri, productivi părăsesc țara la o rată neobișnuit de rapidă în căutarea muncii și succesului în alte părți. În ultimele două decenii Moldova a pierdut deja din populația sa și, cu tendințele curente, va pierde o cincime din populație până în 2050. Deși acest exod a adus un reflux de remiteri care sunt printre cele mai mari în Europa, nu se poate de bazat pe acest factor pentru a susține creșterea în următoarele decenii.

Motivele creșterii economice scăzute

Atunci d**e ce a încetinit creșterea? O parte centrală a acestei istorii constă în decelerarea creșterii productivității totale** a factorilor – **modul în care companiile și economia per ansamblu combină forța de muncă și capitalul în** vederea **utilizării** lor mai eficiente. Investigarea tendințelor în domeniul productivității din perspectiva ofertei relevă faptul că, deși forța de muncă migrează din agricultură spre activități cu o productivitate mai înaltă, creșterea productivității în cadrul sectoarelor este redusă, iar productivitatea la nivel de companie asociată de regulă cu inovații nu se ameliorează.

O cauză principală constă în faptul că pentru nivelul de venituri colectate, **prezența** statului în economie **este neobișnuit de mare în Moldova și întreprinderile** în proprietatea statului (IP**S) încă domină mai multe sectoare.** IPS manifestă nivele de productivitate și creștere cu mult mai joase decât omologii lor care nu sunt în proprietatea statului și IPS sunt prezente în cel puțin 19 sectoare din 30[3]. Mai mult ca atât, această prezență mare a statului în economie distorsionează un volum mare de resurse din sectorul privat care în caz contrar ar putea fi direcționate spre investiții private care sporesc productivitatea.

Companiile străine au nivele de productivitate cu 80% mai mari decât IPS **însă reprezintă o proporție** mult mai **mică.** După ce au atins punctul culminant de 12% din PIB în 2017, fluxurile de investiții străine directe (ISD) în Moldova s-au redus substanțial începând cu 2009 până la 2% din PIB 2016. În contextul productivității reduse a companiilor, Moldova este mai puțin capabilă să concureze pe pieţele globale și, prin urmare, deși comerțul ocupă o cotă substanțială din PIB, exporturile țării cresc mai încet decât în alte țări ale Europei de Est.

Concurența poate fi un motor puternic al creșterii productivității. Însă doar 41% din pieţele de producție sunt realmente competitive – sunt monopoluri sau monopoluri de grup.[4] Companiile de pe pieţele cu o intensitate mai joasă de concurență au o creștere mai înceată a productivității, dacă alți factori rămân neschimbați. Cu alte cuvinte, companiile din industriile caracterizate de o concurență joasă dispun de stimulente limitate pentru inovare, utilizarea mai eficientă a resurselor sau căutarea unor pieţe noi de export. Dacă marjele de preț-cost s-ar fi redus cu 10% în sectorul de producție, estimările sugerează că productivitatea forței de muncă s-ar fi majorat cu 5,1% (restul rămânând egale).

---

[1] Elaborat de către E. Gamberoni și R. Newfarmer. Actualizarea se bazează pe „Memorandumul economic al țării pentru Moldova elaborat de Banca Mondială: Relansarea dinamismului economic". Banca Mondială (2019).

[2] Productivitatea totală a factorilor.

[3] Date preliminare ale Indicatorilor OCDE-BM PMR.

[4] Sondajul întreprinderilor realizat de Banca Mondială în 2013.

Politicile fiscale au creat de asemenea **facilități care descurajează creșterea productivității în două modalități**. În primul rând, sistemul fiscal per ansamblu, deși capabil să mobilizeze resurse substanțiale necesare pentru susținerea per ansamblu a veniturilor colectate, este ostil ocupării forței de muncă și acumulării de capital cu impozite mari pe veniturile salariale (inclusiv contribuțiile pentru asigurări de sănătate și sociale), ceea ce reduce stimulentele angajatorilor de a crea locuri de muncă. Cu toate acestea, reducerea poverii impozitelor pe veniturile salariale ar necesita găsirea surselor alternative de venit și, prin urmare, ar trebui să fie acompaniate de o revizuire sistematică a întregului sistem fiscal. În același timp, impozitele reduse pe consum descurajează crearea de economii. În al doilea rând, sistemul prost elaborat de facilități fiscale subminează creșterea productivității în mai multe moduri. Aceste stimulente sunt costisitoare și impactul lor nu este monitorizat în materie de atingere a anumitor obiective. În consecință, unele cheltuieli asociate se pierd. Mai mult ca atât, veniturile fiscale astfel ratate urmează a fi compensate în alt mod. Pentru că Moldova are diverse facilități fiscale pentru o mulțime de scopuri, resursele sunt dirijate în direcții disparate cu o coerență strategică nu prea perceptibilă. În cele din urmă, o porțiune de facilitați fiscale fac parte din ajutorul de stat acordat pentru IPS cu nivelul lor mai redus de productivitate. Aceasta menține unele companii neproductive pe piață, care în caz contrar ar ieși de pe piață, și acordă altor IPS un avantaj competitiv față de omologii lor privați mai productivi.

O prioritate finală de a redresa creșterea redusă a productivității este capitalul uman. În 2017 poziția Moldovei în Indicele capitalului uman al Băncii Mondiale a fost mai înaltă decât s-ar fi putut prezice ținând cont de veniturile sale, și țara a manifestat ameliorări ușoare în ultimii ani. Totuși, companiile raportează o neconcordanță între cerințele privind locurile de muncă și dezvoltarea abilităților. În același timp, sistemul de învățământ superior din Moldova este în criză. În ultimul deceniu el a pierdut jumătate de înmatriculări, aceasta fiind un rezultat combinat al îmbătrânirii populației și fluxului mare de emigrare, și se străduie din răsputeri să recruteze profesori tineri și să atragă studenți care să achite taxe. Acest aspect nu a fost niciodată o prioritate în agenda de inovare a guvernului, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în alte țări care își doresc să dezvolte economia lor de cunoaștere, cum ar fi țările din Nordul Europei și Asia de Est. Spre deosebire de educația generală și instruirea vocațională și tehnică, învățământul superior este unicul sector de educație fără schimbări structurale semnificative și sprijin pentru reforme, spre deosebire de educația generală și educația și instruirea vocațională și tehnică.

Figura 1: ***Creșterea a fost solidă, chiar dacă volatilă și în descreștere***

Creșterea PIB din perspectivă istorică și prognoză

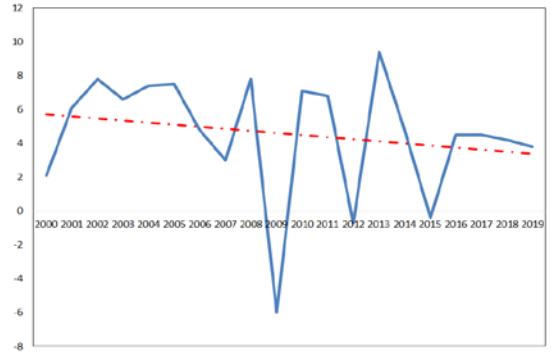

Sursă: Memorandul Economic de Țară pentru Moldova elaborat de Banca Mondială, care va fi publicat curând, bazat pe baza de date WDI și WEO.

*Figura 2: IP****S au stagnat productivitatea, în special în comparație cu companiile cu capital străin***

Diferențele de procentaj mediu referitoare la companiile private locale în economie (2010-2016)

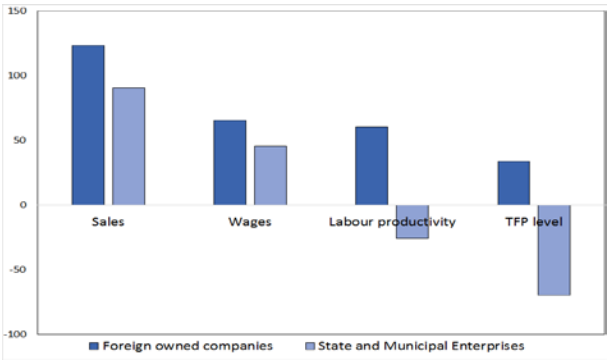

Sursă: Memorandul Economic de Țară pentru Moldova elaborat de Banca Mondială, care va fi publicat curând, bazat pe datele administrative furnizate de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Politici de impulsionare a creșterii

Politicile de impulsionare urmează să se concentreze pe declanșarea dezvoltării întreprinderilor private și modificarea stimulentelor de încurajare a productivității întreprinderilor. Modificarea organizării industriale – reducerea rolului întreprinderilor de stat mai puțin productive și consolidarea rolului companiilor private mai productive, în special al investițiilor străine – este o prioritate. A doua prioritate este modificarea stimulentelor din exteriorul companiilor care dirijează productivitatea. Din acestea, după cum s-a descris mai sus, concurența și regimul fiscal sunt deosebit de importante. Mai mult ca atât, politicile fiscale necesită o revizuire sistematică a întregului sistem pentru a asigura că veniturile generale nu sunt în scădere. A treia prioritate, pentru o țară ca Moldova, cu resurse naturale limitate și o piață mică, este de a consolida contribuția sistemului de învățământ superior la diversificarea și creșterea economică. Provocarea politicilor constă în îmbunătățirea contribuției învățământului superior la dezvoltarea abilităților și transferul tehnologic și punerea în aplicare a unei strategii de finanțare durabile pe termen lung. În cele din urmă, indicatorii referitori la guvernanță s-au deteriorat, iar corupția este citată drept constrângerea principală în desfășurarea afacerilor. Prin urmare, soluționarea provocărilor referitoare la guvernanță rămâne o prioritate.[5]

Informații de contact: Marcel Chistruga (mchistruga@worldbank.org)
(+373) 22 262262 www.worldbank.org/md

[5] A se vedea Studiul diagnostic sistematic pentru Moldova elaborat de Banca Mondială în 2016.